

ТАРИФОУТВОРЕННЯ НА РИНКУ ЕЛЕКТРОЕНЕРГІЇ УКРАЇНИ В УМОВАХ РЕФОРМУВАННЯ

Національний технічний університет “Харківський політехнічний інститут”

Анотація: У даній статті досліджено, що в умовах транскордонного об'єднання система тарифоутворення залишається одним із невирішених питань, яке потребує подальшого вивчення та удосконалення. Проаналізовано досвід розвинених країн для тарифної політики енергетичного ринку України, який реформується.

Ключові слова: ТАРИФОУТВОРЕННЯ, ОПТОВИЙ РИНОК ЕЛЕКТРИЧНОЇ ЕНЕРГІЇ, РЕФОРМУВАННЯ ЕНЕРГОРИНКУ

Abstract: This article explores that in a cross-border union tariff system remains one of the outstanding issues that need further study and improvement. The experience of developed countries is analysed for tariff policy of the energy market of Ukraine, who reformed.

Keywords: PRICES, WHOLESale ELECTRICITY MARKET, ENERGY MARKET REFORMS

Вступ. Сучасна енергетика є складною багаторівневою ієрархічною структурою, призначеною забезпечити комфортні умови проживання населення, а також нормальне функціонування промислових підприємств, виробництв і установ. Лише надійно й ефективно працююча система забезпечення споживачів різного рівня необхідною енергією та енергетичними ресурсами уможливорює їх функціонування як єдиного територіального комплексу. Політична й економічна самостійність держави багато в чому визначається її енергетичною забезпеченістю та незалежністю. Це, в свою чергу, потребує постійного моніторингу процесів, які мають місце в енергетичному секторі, із обчисленням можливих вигод та ризиків для економіки держави, оскільки якісний контроль та реалізація процесу реформування енергетичного ринку є гарантом забезпечення безперебійної роботи всіх стратегічно важливих галузей промисловості. Планування

виробництва та споживання електричної енергії нерозривно пов'язане з фінансовим наповненням показників роботи енергетичного ринку. Грошовий еквівалент енергетичних процесів системи виражається в системі тарифоутворення.

Аналіз публікацій. Дослідженням тарифів на електроенергію як основного економічного інструменту регулювання взаємовідносин енергопостачальних компаній і споживачів електроенергії, присвячені роботи таких вчених, як Дерзкий В.Г., Тітенко С.М., Кальченко В.М., Комова С.К., Косар Н.С., Мороз Л.А., Осипов С.І., Шустов В.Г., Семенов В.А., тощо. Зупиняючись на субсидії для населення як структурному компоненті тарифа на електроенергію, вагомих здобутків привнесли розробки Николаєва І., Дементьєва А., Шульги І., Ілляшенко С.М., Прокопенко О.В., тощо. Проте нові умови існування енергетичного простору потребують подальшого аналізу та вивчення принципів реформування енергетичних ринків в міжнародному масштабі, а також переосмислення проблеми тарифоутворення в контексті даного питання.

Основна частина. Понад п'ятнадцять років у більшості країн ЄС реалізуються плани з реформування ринків електроенергії з декларованою метою підвищення рівня конкуренції та зниження цін на електроенергію для підвищення конкурентоспроможності європейської продукції на світових ринках.

Проведений аналіз систем тарифів на електроенергію, які діють у розвинених країнах, показує, що перед початком лібералізації, або дерегулювання енергетичних ринків в їх основу було покладено ряд вимог стосовно відшкодування реальних витрат на виробництво, передавання і розподіл електроенергії, зниження вартості електроенергії для споживачів під час одержання економічно обґрунтованого прибутку для енергетичних компаній, залучення інвестицій в розвиток галузі. Також лібералізація енергоринку вимагає стимулювання споживачів до енергозберігальних режимів електроспоживання в інтересах роботи енергосистеми та зниження дефіциту

потужності, а також забезпечення охорони навколишнього середовища і створення умов для поліпшення екологічної безпеки.

Окремої уваги заслуговують промислово розвинені країни, де широкого використання набули три основні концепції формування тарифних ставок.

Перша концепція констатує, що тариф розраховується виходячи з необхідного доходу, достатнього для покриття витрат протягом періоду експлуатації енергоджерела та утворення певного прибутку.

Згідно з другою теорією, на основі розрахунку короткострокових граничних (маржинальних) витрат встановлюються диференційовані за часом тарифи (добові, сезонні), що відображають зміну навантаження і пов'язані з цим витрати енергокомпаній на маневрування, що дає змогу збалансовувати попит і пропозицію на ринку електроенергії.

Третя концепція стверджує, що ціна на електроенергію встановлюється на основі довгострокових граничних витрат із урахуванням витрат на розвиток електрогенерувальних потужностей та інфраструктури енергосистеми.

Методологія побудови тарифів за цією концепцією, використовується у Франції та Швейцарії. Перевагою таких тарифів є їхня стабільність у часі, їх доцільно застосовувати також у разі потреби покриття дефіциту потужності в енергосистемі.

Особливістю системи тарифів більшості країн є диференціація за періодами часу, що припускає відносно гнучкий облік змін поточних витрат протягом пікових, напівпікових і нічних періодів роботи. Слід зазначити, що в ряді країн у тих випадках, коли неможливо здійснити диференційований облік за зонами доби, активно застосовується диференціація за більш тривалими періодами — робочими та вихідними днями, а також тарифними сезонами року.

Для більшості розвинених країн характерними видами тарифів на електроенергію є добові, сезонні, тарифи за категоріями споживачів (промисловий, сільськогосподарський, побутовий тощо); тарифи за надійністю електропостачання (для споживачів, що згодні на перерви в електропостачанні

чи на значне зниження обсягу електроспоживання в періоди максимальних навантажень), а також соціально орієнтовані тарифи.

Основними тарифними системами в більшості країн є:

1. Одноставкова - зазвичай застосовується в побутовому і частково промисловому секторах. При цьому можна встановлювати (за згодою сторін) як єдину постійну ставку на 1 кВтгод використаної електроенергії, незалежно від обсягу споживання енергії, або ступінчасту ставку, розмір якої змінюється пропорційно від обсягу електроспоживання.

2. Двоставкова - використовується як для побутових (Франція), так і промислових споживачів. Основна ставка залежить від значення приєднаної потужності, додаткова - забезпечує оплату фактично спожитої енергії. Така система тарифів сьогодні для більшості країн стала базовою.

3. Триставкова - споживач сплачує за загальний обсяг використаної електроенергії, за її споживання під час пікових навантажень енергосистеми і за приєднану потужність.

Сьогодні існує така практика, коли окремі країни, залежно від місцевих умов, встановлюють різні ставки на зимові і літні місяці. Крім того розрізняються ставки на години малого (з 22 до 6 години), повного (з 6 до 22 години, за винятком часу пікового навантаження) і пікового навантажень.

Для забезпечення постійного відслідкування ситуації на ринку електроенергії енергопостачальні організації багатьох країн активно застосовують так звані тарифи реального часу (США, Великобританія, Фінляндія) [2].

На базі даних Статистичною службою ЄС (*Eurostat*) аналізується динаміка ціноутворення в країнах ЄС в умовах реформування ринків електроенергії (табл. 1). Представлена динаміка цін і тарифів на енергетичних ринках країн-членів ЄС та країн СНГ за період 2005 - 2010 рр. свідчить про те, що в більшості країн-членів ЄС, енергетичні ринки яких лібералізовано, ціни (тарифи) на електроенергію за вказаний період зросли в цілому по ЄС. В таких країнах, як Іспанія, ціни зросли відповідно у промисловості і для населення на

Таблиця 1

Ціни на електричну енергію для промисловості і домогосподарств країн-членів ЄС (без урахування податків)

євро центів/кВт-год

Країни	2005 р.		2006 р.		2007 р.		2008 р.		2009р.		2010 р.		% зростання за 2005-2010 рр.	
	Пром.	Дом.	Пром.	Дом.	Пром.	Дом.	Пром.	Дом.	Пром.	Дом.	Пром.	Дом.	Пром.	Дом.
ЄС-27	6,72	10,13	7,52	10,68	8,20	11,73	8,75	11,77	9,55	12,17	9,19	12,13	36,76%	19,74%
Бельгія	6,95	11,16	8,30	11,23	8,80	12,29	9,88	15,00	10,26	14,31	9,43	14,49	35,68%	29,84%
Болгарія	4,29	5,37	4,60	5,52	4,65	5,47	5,57	5,93	6,39	6,85	6,39	6,75	48,95%	25,70%
Чехія	6,01	7,29	7,31	8,29	7,83	8,98	10,95	10,60	10,57	11,02	10,22	11,08	70,05%	51,99%
Данія	6,46	9,27	7,24	9,97	6,38	11,70	7,85	12,03	7,38	12,39	8,48	11,68	31,27%	26,00%
Німеччина	7,80	13,34	8,71	13,74	9,46	14,33	9,29	12,99	9,75	14,01	9,21	13,81	18,08%	3,52%
Греція	6,45	6,37	6,68	6,43	6,98	6,61	16,90	9,57	9,48	10,55	8,55	9,75	32,56%	53,06%
Іспанія	6,86	9,00	7,21	9,40	8,10	10,04	9,15	11,24	10,98	12,94	11,10	14,17	61,81%	57,44%
Франція	5,33	9,05	5,33	9,05	5,41	9,21	5,90	9,14	6,67	9,08	6,87	9,22	28,89%	1,88%
Італія	8,43	14,40	9,34	15,48	10,27	16,58	-	-	-	-	-	-	-	-
Латвія	4,09	7,02	4,09	7,02	4,43	5,83	6,60	8,02	8,96	9,57	8,90	9,54	117,60%	35,90%
Литва	4,98	6,09	4,98	6,09	5,48	6,58	8,29	7,29	9,24	7,99	9,91	9,55	99,00%	56,81%
Угорщина	7,01	8,51	7,53	8,96	8,12	10,19	11,19	12,77	12,21	12,27	10,37	13,49	47,93%	58,52%
Нідерланди	8,06	11,02	8,55	12,07	9,20	14,00	8,60	12,70	9,40	14,40	8,53	12,66	5,83%	14,88%
Австрія	6,21	9,64	6,53	8,94	7,86	10,50	8,97	12,71	-	13,80	-	14,27	-	48,03%
Польща	5,06	8,23	5,43	9,23	5,41	9,45	8,14	9,65	8,57	8,83	9,29	10,49	83,60%	27,46%
Португалія	7,13	13,13	8,17	13,40	8,60	14,20	6,95	14,10	9,19	12,64	8,96	10,93	25,67%	-16,76%
Румунія	7,69	6,55	7,73	7,92	8,42	8,55	8,86	8,85	8,11	8,14	8,50	8,56	10,53%	30,69%
Словенія	6,11	8,61	6,51	8,74	7,50	8,87	9,04	9,11	9,87	10,56	9,17	10,57	50,08%	22,76%
Словаччина	7,03	11,23	7,73	12,16	9,32	12,92	11,97	11,94	14,16	12,94	11,61	12,77	65,15%	13,71%
Фінляндія	5,27	7,92	5,17	8,09	5,42	8,77	6,14	9,15	6,63	9,74	6,67	9,98	26,57%	26,01%
Швеція	4,62	8,46	5,87	8,76	6,26	10,88	6,88	10,85	6,62	10,40	8,00	11,95	73,16%	41,25%
Великобританія	5,70	8,36	7,99	9,71	9,50	12,54	9,37	13,94	10,77	13,99	9,47	13,21	66,14%	58,01%
Норвегія	5,28	11,37	5,20	11,01	7,24	13,61	6,52	11,79	6,69	11,31	8,93	14,84	69,13%	30,52%

Примітка: Ціни вказані для споживачів домогосподарств, середніх промислових споживачів з щорічним споживанням між 2500 і 5000 кВт-год, щорічним споживанням електричної енергії між: 500 і 2000 МВт-год

61,81% і на 57,44 %, Польща – 83,6% і на 27,46 %, Угорщина – на 47,93% і на 58,52%, Латвія – на 117,60% і 35,90%, а також відповідно зросли ціни в інших країнах в умовах проведення реформування енергетичних ринків. При цьому в Німеччині завдяки жорсткому федеральному і земельному контролю за обґрунтованістю ціноутворення, особливо у сфері домогосподарств (населення), відмічається найбільш помірне зростання - на 3,52% та у промисловості - на 18,08 %, що практично на рівні зростання цін на первинні енергоносії.

Важливим моментом є те, що на конкурентному ринку електроенергії Великобританії (з Уельсом, Ірландією і Шотландією), який вважається найбільш ефективним, ціни (тарифи) за відмічений період зросли в промисловості та для домогосподарств відповідно на 43 % та 27,5 % [3].

Також слід відмітити, що у Франції, де за рішенням Уряду країни збережено державне регулювання цін і лібералізаційні процеси віднесено на більш віддалену перспективу, протягом зазначеного періоду мало місце помірне зростання цін (тарифів) - для промислових споживачів на 18 %, а для домогосподарств ціни на електроенергію практично залишилися без зміни.

Крім такого негативного наслідку, як отримання більш високих темпів зростання цін, у ряді країн, що перейшли на модель дерегульованого ринку, практично зупинено будівництво капіталоемних енергоблоків електростанцій через створення цінового бар'єру для входження в енергоринок інвесторів і нових суб'єктів генерації, що призводить до нарощування дефіциту генерувальних потужностей і зниження їх резерву та, відповідно, надійності роботи енергосистеми. При цьому, з аналізу реформування енергетичних ринків витікає що перехід до конкурентного ринку надає перевагу (зняття цінового обмеження прибутковості) лише суб'єктам генерації з відповідною збитковістю через необмежене підвищення цін для споживачів електроенергії та економіки в цілому, а також подальшого зниження надійності електропостачання.

Аналіз світового досвіду реформування електроенергетики показує, що основне завдання, яке ставилося під час проведення реформ енергоринку в різних країнах світу, полягало в підвищенні ефективності та надійності роботи електроенергетичних галузей, що передбачається і Концепцією реформування ОРЕ України. При цьому ставилися і додаткові завдання, які в Концепції ОРЕ відсутні: зниження вартості електроенергії для споживачів; залучення іноземних інвестицій у галузь; згладжування різниці в цінах на електроенергію в різних регіонах країни; підвищення ефективності інвестування в розвиток інфраструктури електроенергетики.

Підвищення ефективності виробництва, транспортування та споживання ПЕР та проблема зростаючої вартості електроенергії для України ускладнюється високим рівнем енергетичної залежності. Внаслідок обмеженості можливостей для значного нарощування власного видобутку, що є характерним для України в основних видах палива (нафти та газу), необхідний рівень споживання задовольняється переважно за рахунок нарощування їх імпорту.

Значний рівень енергоспоживання ПЕР позначається не тільки на рівні її енергетичної залежності, а і на конкурентоспроможності національної економіки. Паливно-енергетична складова вартості вітчизняних товарів становить 10-80% їх собівартості, що у кілька разів вище, ніж у розвинутих країнах Європи та США, а за досить високих світових та внутрішніх цін на більшу частину ПЕР це значно знижує прибутковість усього національного виробництва, що позначається на низькому рівні вітчизняного ВВП [4].

Енергетична стратегія України на період до 2030 року представляє найбільш ймовірні сценарії динаміки економічного зростання та структури ВВП. Сценарії лежать у діапазоні від мінімального (середнє реальне зростання ВВП до 2030 р. близько 5%) до максимального (середнє реальне зростання ВВП до 2030 р. за той же період близько 6,4%). Також розглядається сценарій, за якого реалізується велика кількість ризиків, пов'язаних із уповільненням виходу економіки з кризи, невідновлення світового попиту на продукцію металургії та

інших галузей. За такого сценарію реальне зростання ВВП складе 3,8% на рік до 2030 р. Усі сценарії враховують ефект від детінізації економіки.

В умовах високої енергоємності виробництва політика ціноутворення країни в галузі електроенергетики стає особливо актуальною.

Для аналізу ціноутворення на енергетичному ринку України необхідно дослідити механізм побудови тарифу, охарактеризувати складові тарифу, починаючи від оптової ринкової ціни, яка формується на оптовому ринку електричної енергії (ОРЕ), до ціни, яку отримує кінцевий споживач.

Оптова ринкова ціна на електроенергію визначається за Правилами ОРЕ. Ціна закупівлі електроенергії, виробленої ТЕС, які працюють за ціновими заявками визначається на конкурентній основі. Тарифи на виробництво електроенергії АЕС, ГЕС та ТЕЦ встановлюються НКРЕ. Вартість електроенергії, що закуповується на ОРЕ, визначається як середньозважена величина вартості електроенергії ТЕС, АЕС, ГЕС, ТЕЦ та інших суб'єктів підприємницької діяльності, які продають електроенергію в ОРЕ.

Оптова ринкова ціна електроенергії формується на погодинній основі виходячи з платежів виробникам електроенергії, імпортерам електроенергії, підприємству, яке здійснює диспетчерське управління ОЕС та передавання електроенергії магістральними і міждержавними електромережами, а також іншим суб'єктам ринку, які мають право на отримання коштів відповідно до законодавства.

Окремої уваги заслуговує формування «зеленого» тарифу. З прийняттям Закону України "Про внесення змін до Закону України «Про електроенергетику» щодо стимулювання використання «альтернативних джерел енергії» встановлено новий механізм формування тарифів на виробництво електроенергії альтернативними джерелами енергії. Законом визначено, що «зелений» тариф - це спеціальний тариф, за яким закуповується електроенергія, вироблена на об'єктах електроенергетики, що використовують альтернативні джерела, у тому числі гідроенергію (електроенергію, вироблену лише малими ГЕС).

На встановлення величини «зеленого» тарифу впливає вид альтернативного джерела та його потужність з урахуванням відповідного коригуючого коефіцієнта до базового тарифу. «Зелені» тарифи на відпуск електроенергії протягом 2010 р. змінювалися в діапазоні: для виробників електроенергії з енергії вітру 122,77—129,71 коп./кВтгод, для виробників електроенергії з біомаси - 134,46-142,07 коп./кВтгод, для виробників електроенергії з енергії сонячного випромінювання - 505,09-512,95 коп./кВтгод, для виробників електроенергії на малих ГЕС - 84,18-88,94 коп./кВтгод [6].

Для розрахунку оптової ринкової ціни на електроенергію визначається середньозважена вартість закупівлі електроенергії від усіх виробників, що продають електроенергію в ОРЕ, витрат на диспетчеризацію та утримання магістральних і міждержавних електромереж, витрат на забезпечення функціонування ОРЕ та ряду додаткових загальнодержавних витрат (збір у вигляді цільової надбавки до діючого тарифу на теплову та електричну енергію, компенсація пільгових тарифів для деяких категорій споживачів, у першу чергу населення, тощо).

Рівень оптової ринкової ціни залежить від зміни цін на первинні енергоносії, а саме: ядерне паливо, вугілля, природний газ, мазут, тощо, - та питомої ваги сезонних змін у структурі виробництва, а також значного зростання дотацій у структурі оптової ринкової ціни.

Визначення фактичної оптової ринкової ціни здійснює оптовий постачальник електроенергії по годинно залежно від добового режиму споживання та цінових пропозицій електростанцій. Розглянемо динаміку зміни фактичної оптової ринкової ціни у 2005-2010р.р. (табл. 2).

Таблиця 2

**Динаміка фактичної оптової ринкової ціни на електроенергію,
грн/МВт-год**

Рік	2005	2006	2007	2008	2009	2010
Ціна, грн/МВт-год	157,92	200,37	239,20	333,00	407,56	478,92

Фактична оптова ринкова ціна на електроенергію у 2010 р. проти 2009 р. зросла на 17,51 % [6].

Переходячи до аналізу роздрібних тарифів на електроенергію, необхідно зазначити, що вони формуються енергопостачальними компаніями за ринковою формулою. Тобто роздрібний тариф на електроенергію складається з оптової ринкової ціни на електроенергію, тарифів на передавання місцевими (локальними) електромережами і постачання споживачу. Крім того, роздрібний тариф ураховує відшкодування вартості технологічних витрат електроенергії в електромережах під час її транспортування та включає надбавки для покриття витрат на утримання енергосистеми, диспетчеризацію, дотаційні сертифікати та інвестиційну складову. У структурі роздрібних тарифів частка оптової ринкової ціни становить близько 80%.

Динаміка середніх тарифів на передавання та постачання електроенергії надана в табл. 3.

Таблиця 3

**Динаміка середніх тарифів на передавання та постачання електроенергії,
грн/МВт-год**

	2008 р.		2009 р.		2010р.		% зростання у 2010 р порівняно з 2008 р.	
	Переда- вання	Поста- чання	Переда- вання	Поста- чання	Переда- вання	Поста- чання	Переда- вання	Поста- чання
Тариф, грн/МВт-год	65,74	4,03	75,91	4,77	72,40	4,25	10,1	5,5

Зміна середніх тарифів на передавання та постачання електроенергії свідчать про зростання показника у 2010 р. порівняно з 2008 р. більш, ніж на 10% і 5%, відповідно.

Тарифоутворення на електроенергію в Україні сьогодні не повністю обґрунтовано економічно, діючі тарифи в значній мірі є збитковими для виробників. Фактично, різниця, яку недоплатили громадяни, лягає своєрідним тягарем на більшість галузей народного господарства України. В результаті промисловість купляє електроенергію за завищеними цінами і випускає значно

дорожчу продукцію, що позначається на конкурентоспроможності нашого виробника, в тому числі й на зовнішньому ринку.

Більш того, те ж населення, яке начебто зекономило, сплативши за спожиту електроенергію за економічно необґрунтованими цінами, фактично "доплачує" через високі ціни товарів на внутрішньому ринку, до яких входять надмірні витрати на електрику виробників цих товарів. Отримаємо замкнуте коло [5].

Негативним фактором на ОРЕ залишається високий рівень перехресного субсидування промисловими споживачами вартості електроенергії, яку відпускають деяким категоріям споживачів, у тому числі населенню, за пільговими тарифами, що суттєво деформує процеси ціноутворення та впровадження ефективного енергоринку.

Єдиним дієвим шляхом зменшення обсягів перехресного субсидування в електроенергетиці є приведення тарифів на електроенергію для населення до економічно обґрунтованого рівня.

Так, Програмою економічних реформ на 2010 - 2014 рр. «Заможне суспільство, конкурентоспроможна економіка, ефективна держава», схваленою 02.06.2010 на засіданні Комітету з економічних реформ, утвореного згідно з Указом Президента України від 26.02.2010 № 273, розроблено план-графік реформ. Згідно з цим планом по напрямку «Електроенергетика» встановлено графік здійснення в чотири етапи приведення тарифів на електроенергію для населення до економічно обґрунтованого рівня з реалізацією заходів із соціального захисту населення шляхом розроблення Міністерством соціальної політики України та впровадження ефективного механізму надання соціальної допомоги малозабезпеченим сім'ям, що дасть змогу в умовах підвищення тарифів і цін на електроенергію гарантувати конституційні права громадян на соціальний захист [7].

Поетапно приводити відпускні тарифи на електроенергію для побутових споживачів до економічно обґрунтованого рівня в країні розпочато в 2006 р. Ціни на електроенергію для населення з 01.05.2006 р. зросли на 25%, а з

01.09.2006 р. - ще на 25%. У 2011р. НКРЕ двічі підвищено ціни на електроенергію - з 01.02. 2011 р. на 30% для населення, яке споживає понад 150 кВтгод електроенергії в місяць, та з 01.04.2011 р. - ще на 15% [6].

Ще одним шляхом реформування системи субсидування є побудова механізму субсидій для малозабезпечених громадян. У цьому є елемент соціальної справедливості: звільнити промисловість від тягара необґрунтовано завищеної ціни електроенергії; ввести якісний механізм субсидій – щоб пільгу отримував той суб'єкт, якому вона економічно повинна адресуватися, і у результаті – "розвантажити" реальний сектор економіки [5].

Висновки.

1. Головною особливістю реформування енергетичних ринків сьогодення є ліквідація бар'єрів для здійснення міжнаціональної торгівлі електроенергією та газом. Відбувається енергетична інтеграція з транскордонним обміном електроенергії.

2. Реформування енергетичного ринку й обрання конкретної моделі, головним чином, залежить від політики ціноутворення, як чинника ефективності інвестування в енергетичне виробництво і розвитку енергетичної галузі в цілому.

3. Досвід розвинутих країн однозначно свідчить – населення сплачує за електроенергію набагато більше за промисловість.

4. Концепцією реформування ОРЕ України, яка впроваджується сьогодні в нашій державі, за багатьма позиціями не відповідає завданням проведення реформ енергоринку на міжнародному просторі.

5. Окрім ризиків, пов'язаних з уповільненням виходу економіки з кризи, спаду світового попиту на продукцію металургії та інших галузей, критичним для України сьогодні є ризик енергоємності стратегічних галузей промисловості, і як наслідок, вартості промислової продукції.

6. Огляд оптового тарифу та середніх тарифів на передавання та постачання електроенергії на електричну енергію в Україні свідчить про зростання даного показника протягом останніх років.

7. Пільгові тарифи, що надаються населенню, суттєво викривлюють систему тарифоутворення на ОРЕ, залишаючи високий рівень перехресного субсидування промисловими споживачами відповідної вартості електроенергії. Головним заходом, спрямованим на зменшення обсягів перехресного субсидування, повинно стати приведення тарифів на електроенергію для населення до економічно обґрунтованого рівня.

Література:

1. Сорокин В.П. Регуляторный аспект третьего энергетического пакета европейского союза [Електронний ресурс] / Режим доступу: <http://www.fstrf.ru>

2. Беляев Л.С., Худяков В.В. Зарубежный опыт реформирования рынков электроэнергии // Энергия. — 2009. — № 3. — С.2–10; № 4. — С.2–7; № 5. — С.2–7.

3. Евростат [Електронний ресурс] / Режим доступу: <http://epp.eurostat.ec.europa.eu/portal/page/portal/eurostat/home/>

4. Бараннік В.О. Аналіз паливно-енергетичного балансу країни з точки зору енергетичної незалежності // Стратегічна панорама, 2004, №3, С. 116-123

5. Данилів В. Тарифоутворення в електроенергетиці – зміни назріли [Електронний ресурс] / Режим доступу: <http://www.u-e-p.eu/analytics/2011/july/tarifoutvorenniya-v-elektroenergetic.html>

6. Річний звіт про діяльність НКРЕ / НКРЕ. - К., 2008, 2009, 2010.

7. Заможне суспільство, конкурентоспроможна економіка, ефективна держава — програма економічних реформ на 2010 — 2014 роки / Комітет з економічних реформ при Президентіві України. - 2010.